

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ทุกคนต่างก็มีความต้องการที่จะรับรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในด้านความรู้ ความก้าวหน้า รวมไปถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่พึงได้รับตามสิทธิของประชาชนในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๕๖ กล่าวคือ “บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นเว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชนหรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่นหรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

คนพิการถือเป็นทรัพยากรบุคคลของสังคม หากได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง ย่อมมีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพที่จะประกอบอาชีพ พึ่งพาตนเอง และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข รวมทั้งการช่วยสร้างสรรคสังคมได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป [1] โดยปฎิญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการไทยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2541 ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการได้ระบุไว้ในข้อ 12 ว่า “คนพิการมีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของคนพิการ ทั้งนี้ ต้องได้รับการสนับสนุนให้มีสื่อทุกประเภทที่เหมาะสมกับความพิการ รวมทั้งต้องจัดให้มีล่ามภาษามือ อักษรเบรลล์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรืออุปกรณ์พิเศษอื่น ๆ ที่ใช้ในการสื่อสาร” และระบุไว้ในข้อ 13 ว่า “คนพิการและครอบครัว ชุมชน สังคม มีสิทธิได้รับและเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร เพื่อทราบถึงสิทธิอันระบุไว้ในปฎิญญาฉบับนี้โดยทั่วถึง” [2]

ความต้องการเป็นที่ยอมรับ การได้มีส่วนร่วมในสังคม การมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป เรียนวิชาใด ประกอบอาชีพใดก็ได้ถือเป็นวิสัยทัศน์ที่คนพิการปรารถนา ความหวังว่าวันหนึ่งสังคมจะเข้าใจและยอมรับว่าคนพิการก็มีความสามารถ มีชีวิตจิตใจ มีศักดิ์ศรีไม่แตกต่างไปจากบุคคลทั่วไป แทนที่ภาพลักษณ์เดิม ๆ ที่เป็นคนไร้ศักดิ์ศรี ทำอะไรไม่ได้นอกจากขอทานเท่านั้น [3] แต่ในสภาวะปัจจุบันที่เป็นอยู่ทำให้ต้องกลับมามองว่าเพราะเหตุใดคนพิการจึงไม่สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ที่ต้องการนั้นได้ และทำไมคนพิการทุกวันนี้จึงยังไม่สามารถเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเต็มศักยภาพตามที่ใฝ่ฝันไว้ ซึ่งปัญหานั้นมีด้วยกันหลายด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคมที่มีเจตคติต่อคนพิการไปในทิศทางลบ ปัญหาการระเบียบที่จำกัดสิทธิของคนพิการ ฐานะความเป็นอยู่ที่ยากจน การให้บริการสำหรับคนพิการที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นแล้วปัญหาที่ควรให้ความสำคัญต่อการแก้ไขมากที่สุดก็คือ ปัญหาการขาดความรู้ด้านวิชาการและการรับรู้ถึงข้อมูลสาธารณะข่าวสาร

ที่ควบคู่ไปพร้อม ๆ กับคนทั่วไปในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากหากผู้พิการไม่มีความรู้ และไม่รู้เท่าทันต่อสถานการณ์เหตุบ้านเมืองในปัจจุบันจะทำให้ความสามารถพัฒนาตนเองในด้านอื่น ๆ นั้นทำได้ยาก

สื่อมวลชนถือเป็นปัจจัยหลักในการทำให้ผู้พิการนั้นสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป สื่อมวลชนเป็นสื่อที่เข้าถึงคนไทยในสังคมได้มากที่สุดและถึงตัวบ่อยที่สุด อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงคนจำนวนมากได้ในเวลาพร้อมๆ กัน โดยเฉพาะ “สื่อโทรทัศน์” ซึ่งถือว่าเป็นสื่อที่แพร่หลาย มีความใกล้ชิด และได้รับความนิยมในกลุ่มชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษา จึงทำให้สื่อโทรทัศน์กลายเป็นสื่อมวลชนที่สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างชัดเจน สามารถ สื่อความหมายและสร้างให้ผู้เปิดรับสื่อเกิดจินตนาการร่วมตามไปด้วย [4] ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการที่ว่า คนพิการก็มีความต้องการเหมือนกับบุคคลทั่วไป คือต้องการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ได้จากห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ งานแสดงนิทรรศการด้านวิชาการ รวมไปถึงความรู้ต่างๆ เป็นต้น ดังนั้นสื่อหรือสิ่งอำนวยความสะดวกจึงเป็นสิ่งที่คนพิการต้องการเพื่อให้ได้เข้าถึงความรู้ในสถานที่เหล่านั้นได้ ซึ่งคนหูหนวกมีความต้องการรายการโทรทัศน์สำหรับคนพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการข่าว เพื่อให้สามารถรับรู้ข่าวบ้านเมืองได้ [3]

ถึงแม้ปัจจุบันสื่อโทรทัศน์ได้มีการปรับเปลี่ยน และพัฒนารูปแบบไปมากมายเพื่อให้มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ เหมาะกับยุคสมัย แต่อย่างไรก็ตามรายการโทรทัศน์เพื่อให้ความรู้ดังเช่นรายการข่าว ที่เหมาะสำหรับผู้พิการยังคงมีในปริมาณที่น้อยมาก หากจะพูดถึงผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมายแล้ว ผู้พิการประเภทนี้มีการเข้าถึงสารของสื่อโทรทัศน์ปกติได้น้อยกว่าผู้พิการประเภทอื่น อาทิเช่น ผู้บกพร่องทางการมองเห็นยังสามารถฟังเสียงของรายการโทรทัศน์ทั่วไป และสามารถเข้าใจในสารที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อได้ แต่เนื่องด้วยข่าวสารสาธารณะที่แพร่ภาพผ่านโทรทัศน์ในปัจจุบันยังมีคำบรรยายได้ภาพหรือจอคำภาษามือที่ไม่ครอบคลุมทุกช่องสถานี และไม่ครอบคลุมเวลาของการแพร่ภาพทั้งหมด ทำให้ผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมายประสบปัญหาในเรื่องของระบบการสื่อสารดังกล่าว

ทั้งนี้หากจะต้องมีการพัฒนาให้ทุกช่องทุกรายการมีการปรับเปลี่ยนการนำเสนอให้สอดคล้องและรองรับความต้องการที่จะเสฟสื่อ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมายแล้ว รูปแบบของรายการจึงเป็นสิ่งที่ผู้ผลิตควรนึกถึงเป็นอันดับแรกๆ ว่ารายการที่ผลิตขึ้นนั้นมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ และรูปแบบใดที่จะทำให้ผู้พิการนั้นเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญที่จะพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย เพื่อให้

เกิดรูปแบบรายการที่เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุดในการนำไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง ยกย่องคุณภาพชีวิตกลุ่มผู้พิการให้เป็นที่ยอมรับและมีส่วนร่วมในสังคม เพื่อรักษาสิทธิเสรีภาพของตนเองลดช่องว่างทางสังคมที่เกิดขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย
2. เพื่อศึกษาคุณภาพของรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย
3. เพื่อศึกษาผลการรับชมของผู้ชมผ่านรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้รายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวที่มีรูปแบบรายการเหมาะสมสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย
2. ได้รูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย ที่มีคุณภาพดี สามารถนำไปเป็นแนวทางในการผลิตรายการข่าว และออกอากาศเพื่อแพร่ภาพสู่สาธารณชนได้

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

1. คุณภาพของรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย มีคุณภาพด้านเนื้อหาและด้านสื่อการนำเสนออยู่ในเกณฑ์ ดี ขึ้นไป
2. ผลจากการรับชมของผู้ชมผ่านรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย อยู่ในเกณฑ์ ดี ขึ้นไป
3. ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย อยู่ในระดับ มาก ขึ้นไป

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. รูปแบบของรายการ โทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บ่งช่องทาง การได้ยิน และการสื่อความหมาย มีส่วนประกอบของการใช้ล่ามภาษามือ และมีการใช้คำบรรยายภาพ ฉะนั้นจึงเหมาะสำหรับผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษามือไทย และภาษาเขียนไทย
2. ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ เป็นผู้บ่งช่องทาง การได้ยินและการสื่อความหมายที่เข้าร่วมโครงการอบรมให้ความรู้เรื่อง “การจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ” รุ่น 3 (ภาคกลาง) จ.พระนครศรีอยุธยา สำหรับการเก็บข้อมูลด้านความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บ่งช่องทาง การได้ยินและการสื่อความหมาย
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นผลิตรายการ โทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บ่งช่องทาง การได้ยิน และการสื่อความหมาย โดยใช้สัดส่วนของหน้าจอเป็นขนาด 16 : 9 เนื่องจากเป็นสัดส่วนที่นิยมใช้ในปัจจุบัน
4. ผลการรับชมของผู้ชมผ่านรูปแบบรายการ โทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บ่งช่องทาง การได้ยินและการสื่อความหมาย วิเคราะห์ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บ่งช่องทาง การได้ยินและการสื่อความหมายจำนวน 10 คน

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

เนื้อหาของการศึกษาในครั้งนี้ คือการพัฒนา รูปแบบรายการ โทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บ่งช่องทาง การได้ยินหรือการสื่อความหมาย รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพของสื่อ ประเมินผลจากการรับชมของผู้ชมผ่านรูปแบบรายการ และสอบถามความพึงพอใจจากการได้รับชมของผู้บ่งช่องทาง การได้ยินและการสื่อความหมายที่เข้าร่วมโครงการอบรมให้ความรู้ เรื่อง “การจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ” รุ่น 3 (ภาคกลาง) จ.พระนครศรีอยุธยา

1.6.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือผู้บ่งช่องทาง การได้ยินและการสื่อความหมาย ที่เข้าร่วมโครงการอบรมให้ความรู้เรื่อง “การจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ” รุ่น 3 (ภาคกลาง) จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน 30 คน สำหรับการเก็บข้อมูลด้านความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บ่งช่องทาง การได้ยินและการสื่อความหมาย

1.6.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย ที่เข้าร่วมโครงการอบรมให้ความรู้เรื่อง “การจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ” รุ่น 3 (ภาคกลาง) จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากการจับฉลาก

1.6.3 ผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีความชำนาญเพื่อประเมินการพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และยินดีที่จะมาเป็นผู้เชี่ยวชาญ แบ่งออกเป็น

1. ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา เป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ด้านการสื่อความหมายด้วยภาษามือหรือมีประสบการณ์ในการเป็นล่ามภาษามือมาไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา
2. ผู้เชี่ยวชาญด้าน สื่อและการนำเสนอเป็นผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ทางด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน หรือมีประสบการณ์ในการผลิตรายการโทรทัศน์มาไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพด้านสื่อและการนำเสนอ

1.6.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย ครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ประกอบไปด้วย

1. แบบสังเคราะห์รูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย
2. แบบสอบถามความต้องการด้านรูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย
รายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน และการสื่อความหมายที่สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์และสอบถามความต้องการด้านรูปแบบรายการ
3. แบบประเมินคุณภาพรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย แบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ
 - แบบประเมินคุณภาพด้านเนื้อหา
 - แบบประเมินคุณภาพด้านสื่อและการนำเสนอ

4. แบบประเมินผลการรับชมของผู้ชมผ่านรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย

5. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมายที่มีต่อรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย

1.6.5 ตัวแปรที่ศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาตัวแปรดังต่อไปนี้คือ

1.6.5.1 ตัวแปรต้น คือ

รูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย

1.6.5.2 ตัวแปรตาม คือ

1. คุณภาพของรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย

2. ผลการรับชมของผู้ชมผ่านรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน และการสื่อความหมาย

3. ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อรูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย

1.7 นิยามศัพท์

1.7.1 รูปแบบรายการโทรทัศน์ หมายถึง ลักษณะของการนำเสนอ การจัดวางองค์ประกอบของภาพ เสียง จอล่าม รวมไปถึงคำบรรยายภาพซึ่งเป็นส่วนประกอบในการผลิตรายการโทรทัศน์ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ซึ่งเป็นผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย และสอดคล้องกับเนื้อหาในการนำเสนอ

1.7.2 รายการโทรทัศน์ หมายถึง สื่อที่มีคุณลักษณะเด่นที่เหนือกว่าสื่ออื่นๆ เนื่องจากสามารถนำเสนอได้ทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงได้ในเวลาเดียวกัน สื่อโทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลสูงสุดในบรรดาสื่อทั้งหลาย โดยการวิจัยครั้งนี้หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่สามารถรับชมได้ทั้งทางเครื่องรับโทรทัศน์และรายการโทรทัศน์ที่รับชมผ่านทางสื่อออนไลน์ (Social Media)

1.7.3 รายการข่าว หมายถึง รายการโทรทัศน์ประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นโดยใช้รูปแบบของการประกาศอ่านคำบรรยาย การรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ หลากหลายกันไป มีเนื้อหาสาระและรายละเอียดของเหตุการณ์ในข่าวนั้นทำให้เกิดความกระชับ ชัดเจน และได้ใจความ ภายในระยะเวลาการนำเสนอที่เหมาะสม ในที่นี้หมายถึงรายการข่าวสั้นความยาวประมาณ 3 - 5 นาที สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย

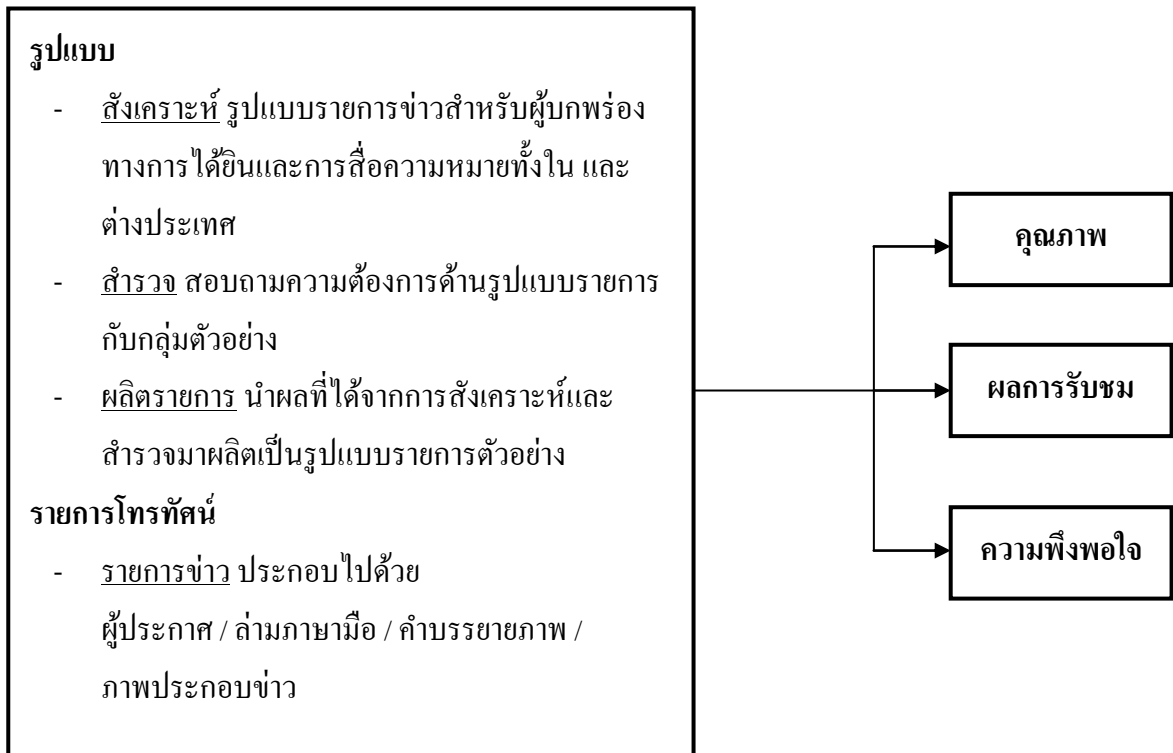
1.7.4 ผู้บกพร่องทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการรับฟัง เสียงต่าง ๆ บกพร่อง หรือสูญเสียเป็นเหตุทำให้ได้ยินเสียงต่าง ๆ ไม่ชัดเจน ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมายที่เข้าร่วม โครงการอบรมให้ความรู้ เรื่อง “การจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ” รุ่น 3 (ภาคกลาง) จ.พระนครศรีอยุธยา

1.7.5 ผลการรับชม หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ข้อมูลของรายการผ่านรูปแบบการนำเสนอที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์และสอบถามความต้องการด้านรูปแบบรายการจากผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย

1.7.6 ความพึงพอใจ หมายถึง ความชอบ หรือทัศนคติทางบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ในที่นี้หมายถึงความชอบ หรือทัศนคติที่ดีของผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมายที่มีต่อรูปแบบรายการ

1.8 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวสำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยินและการสื่อความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังนี้

รูปที่ 1.1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย